

Палійка

Автор:

Панас Мирний

Палійка

Панас Мирний

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Палійка» Панаса Мирного – психологічне оповідання про тяжку долю скаліченої дитини, її хворобливе дорослішання і спроби помститися за знущення над нею***. Перу автора належать й інші твори, написані у жанрі малої прози, зокрема, «Як ведеться, так і живеться», «Серед степів» та ін.

Панас Мирний

ПАЛІЙКА

З бувальщини

В один з тих хороших весняних ранків України, коли ліси, як зачаровані кучеряві велетні, задирають свої гілки і дивляться у сине небо, зелена трава, як килим, укриває чорну землю, і ясне сонечко, усміхаючись, випливе з-за гори, приязно світить і грає своїм золотим промінням на дрібних краплях роси, видаючи їх то за дорогий криштал, то за самоцвітний камінь, то невеличку іскорку вогняну, то за ясну й прозору зірочку, – коли кожна пташка, освіжена ранковою прохолодою, заливається, розлягаючись на всякі голоси, кожна комашина свірчить, деренчить, кує, в один з таких днів 185... року місто К. в гармонії сього світового концерту почуло нерідні й сумні звуки, котрі, як горох, перекочувались од хати до хати, з вулиці в вулицю, лились, лились, займаючи все більше місто, а занявши,

мов застигли так у повітрі, стояли й дрижали, дрижали, будячи якусь сумну думку в голові, якесь важке почуття у серці смиренних жителів міста, котрі з кошиками, саками, корзинами і всякою всячиною тяглися вулицею на базар, де вже стояли декілька возів з зерном, з сіллю, рибою, декілька стільців перекупок, крамарок, котрі кожному прохожому кричали одна перед другою: сюди – сюди, пане, пані, паняночко, чоловіче, молодице, дівко, сюди до мене, м'яких, гарячих буханців, бубликів, свіжих огірочків, шпильок, голок і т. др.

– Що це за причта? Що за сумний болізниий голос? – озираючись на всі боки, боязко питали вони один одного.

То туркотів барабан. Спершу гвалт його почувся з тюрми, що стояла загоди од міста на вигоні і сумно дивилася своїми мурами на широку, криту глибоко сірим пилом дорогу. Розчинилася давно, давно вже закрита брама тюрми і показала світові свій чорний нечистий двір, далі заблищали проти сонця штики та рушниці часових, барабан барабанщика, за ними пара гнідих коненят везли чорний віз, на яких завжди возять рішених рештантів. В кінці воза ще висипало декілька москалів, а на кінці йшов у червоній сорочці й чорних штанях, у мохнатій шапці здоровий чорнобородий чоловік з здоровенним нагаєм на плечі – то кат. Як вийшло це все з двору, то брама зараз же й зачинилася, болізно завивши своїми заржавленими рипугами, і коні під їхали до острожного ганку, що виходив дверима прямо на вулицю, і стали. Кат з двома москалями пішли прямо у двері тюрми. Через скільки часу москалі вийшли й стали по боках дверей, а кат вів під руку якусь дівчину у сірій рештанській одежі. Голова її сумно схилилася на груди, руки опустилися донизу. Ледве-ледве вона йшла. Привівши до воза, кат, як кіт, скочив на віз і, подаючи руки дівчині, сказав: «Поліжай!». Дівчина підняла свої руки і полізла теж на віз, аж на саму верховину, де стояв стовп. Коло його прироблена була лава.

Кат посадив дівчину на лаву і почав прицурковувати її до стовпа спиною до коней. Прив'язавши її руки назад і випрямивши її горбату спину, повісив він на шию дівчині невеличку дощечку. Дощечка якраз прийшлася на грудях; на ній написано було великими білими літерами: «Поджигательница».

Поки це він робив усе, москалі стали кругом воза з своїми рушницями, а на передок забрався старий безногий інвалід і раз по раз оглядався, що там кат робе і чи не час уже поганяти коней. Поперед коней став барабанщик з барабаном і, ждучи приказу, держав у руках палички, так що тільки слово, один погляд – зараз барабан затуркоче.

Ось уже скочив і кат з воза і, взявши малахай у руки, став позаду всіх; інвалід підібрав вожжі, барабанщик задрав уже й руки, одні коні тільки, ждучи замаху батога, сумно якось повісили свої голови й божевільно дивилися у землю, обмахуючи хвостами мух; – а то все так мов і застигло – скаменіло, насторожилося слухати приказу. Але приказу не було. Одначе, ждучи його, всі потюмилися ждати; кат, кинувши малахай, почав набивати люльку; інвалід упустив вожжі, барабанщик зложив палички на барабан, одні москалі, як кам'яні, стояли з своїми блискучими ружжами та дівчина з воза сумно дивилася на їх своїм одним підсліпуватим оком.

З виду схожа вона була на божевільну й каліку. Бліда, як крейда, вимочене, як у вукусі, лице її глибоко було подзьобане віспою, одного ока зовсім їй затягло, а другим, з-підсліпа прищурюючи, божевільно вона дивилася на світ; губи тонкі й довгі видулися, як морда в жаби, і не то хотіли засвистіти, не то зареготатися; простоволоса голова, плішива, стовбовита, трохи подалася набік і здавалася немов розбитою або розкушеною. Ростом вона була невеличка, безздорівна; життя ледве-ледве тліло в її жилах. Пекуча туга, невимовна глибока жалість обіймали кожного, дивлячись на неї, і всяк думав, що зробила ця безздорівна, дурненька, трохи не божевільна дівчина людям, що вони збираються її катувати, її, котрій недостає злегка похлинутися, кашлянути, щоб душа вилетіла з тіла? Угамуйтеся! Хіба дощечка з надписом «Поджигательница» даремно висить на її грудях, хіба вона не голосно свідчить видючому чоловікові, що це хворе тіло, бліде й холодне, було сховано тільки одної лютості, безупинної волі й гарячої пожежі крові... Так повідав нам таки наш секретар, царство небесне, Іван Андреевич, що коли став на секретарстві, то ніхто й не знає; через це з його один командир (служив він у гусарах) завжди сміявся, що Іван Андреевич і родився так секретарем; дитиною ніколи не був, а так і вийшов на світ утрое перегнутий, як п'явка, коли збирається пливти, але ще держиться одним ротиком за що-небудь, надівши тільки довгий балахон, з-під правого боку котрого, коло плеча завжди виглядав цвітний платок, котрим він витирив ніс, коли з його бігла юшка од табаку; узяв перо та й почав усякі рішенці писати. Так цей Іван Андреевич казав: «Ви не дивіться на те, що вона такою дурненькою виглядає, такою нещасною, о-о! Це каторжна вродка, іродове кодро, найлютіший ворог людський! Безздорівна, вона не кинеться на вас спророга, не вгороді ножа у ваше серце, а підожде ночі темної, коли все впокоїться, та візьме віхоть соломи з огнем та й устроить у стріху вашої хати. Я вам скажу, – дивлячись гостро на вас, він Далі казав протягаючи, і потім як опарений кричав: за це мало Сибірі, мало катувати, вішати, різати на шмаття, рвати треба!.. отака то се дівчина! Добре, що вона тільки хлівець спалила, а якби вона хату спалила? якби

вона село, місто спалила? Що б тоді було? А що зможе вона спалити, то за це я голову ложу. Бачу я її погляд лобуряцький, губи довгі жаб'ячі, – ні, вона мене не проведе, наскрізь я її бачу, що воно за цяця. А лікар (тут він уже до уха прихилився і, лукаво усміхаючись, шептав) написав, що вона божевільна... Божевільна, а хлів спалила! Коли б він не перемінив цього свідительства, було б йому за це. А що перемінив, то нехай мені дякує, а то б пошкандибав і він мабуть чи не поперед неї ще в Сибіряку».

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/_/pal-yka

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)